



Sondaż: między pytaniem a odpowiedzią

- [Wprowadzenie](#)
- [Badanie 1](#)
- [Animacja RSA](#)
- [Audiobook](#)
- [Badanie 2](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: oprac. własne.



Materiał jest częścią serii „**Statystycznie rzecz biorąc**”.

Badanie opinii stało się tak powszechne, że niemal na każdym kroku spotykamy się z ankietami lub kwestionariuszami do wypełnienia. Czy zawsze wiemy, jak odpowiedzieć na pytania? Czy są one jasno sformułowane? Czy w ogóle chcemy na nie odpowiadać?

Twoje cele

- Przeanalizujesz podstawowe zasady, jakich należy przestrzegać przy konstruowaniu pytań sondażowych.
- Zidentyfikujesz błędy konstrukcyjne w pytaniach sondażowych.
- Skonstruujesz prosty kwestionariusz do badania sondażowego.

Dla zainteresowanych



**Badania opinii publicznej:
historia, metody i ośrodki**



Badanie opinii publicznej



**Rzeczywistość sondaży
a rzeczywistość**

w sondażach



**Sondaż. Między próbą
a populacją**



**Sondaż. Między prawdą
a pół...**

Badanie 1

Odpowiedz na pytanie, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi. Wariant „trudno powiedzieć” wybierz tylko wtedy, gdy rzeczywiście nie potrafisz się zdecydować na żadną z pozostałych odpowiedzi.

Poinformuj resztę klasy o swoim wyborze.

Ćwiczenie 1

Jak często palisz papierosy?

☐

Niemal codziennie

☐

Nie codziennie, ale dosyć często

☐

Bardzo rzadko

☐

Zupełnie sporadycznie (zdarzyło się raptem raz w moim życiu albo dwa)

☐

Trudno powiedzieć

Czy publiczna odpowiedź na to pytanie była dla ciebie krępująca? Jak na to pytanie zareagowali inni uczniowie? Jakich odpowiedzi było najwięcej?

Ćwiczenie 2

Rozważ następujące problemy i odpowiedz na pytania.

Czy wolno publicznie zadawać pytania naruszające interesy innej osoby? W jakich sytuacjach jest to uprawnione, a w jakich nie?

Jaką wartość poznawczą ma sondaż przeprowadzony w sposób taki, jak ten powyżej?

Jakie jeszcze błędy przy zadawaniu pytań może twoim zdaniem popełnić sondażysta (czyli badacz, który za pomocą sondażu chce opisać zbiorowe poglądy w jakiejś sprawie lub rozkład określonych zachowań występujących w danej zbiorowości)?

Czym się różni przesłuchanie od wywiadu (poza tym, że pierwsze nosi znamiona przymusu, a drugie jest dobrowolne)?

Przedyskutuj swoje odpowiedzi z koleżankami i kolegami z klasy. Przeanalizuj, czy bardzo się różnicie w swoich odpowiedziach. Ustalcie wspólnie, z czego to wynika.

Animacja RSA

Polecenie 1

Obejrzyj samouczek na temat formułowania pytań do sondaży i ankiet. Następnie wykonaj ćwiczenie.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DtDLFkCab>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Jak pytać, żeby się dowiedzieć? Samouczek dla adeptów sondaży społecznych.*

Ćwiczenie 1

Przygotuj trzy wersje pytania sondażowego dotyczącego popularności gatunków muzycznych w twojej klasie.

pytanie sortujące:

pytanie macierzowe z wieloma odpowiedziami:

pytanie zawierające dyferencjał semantyczny:

Ćwiczenie 2

Sformułuj pytania wraz z odpowiedziami dla sondażu przedwyborczego dla wyborów wójta w gminie Dąbrowa, w których kandydują Anna Kowalska, Błażej Nowak i Czesław Wiśniewski. Zadaj dwa pytania: jedno, które pozwoli ci oszacować frekwencję wyborczą, a drugie, które pozwoli ci podać rozkład procentowy wyników uzyskanych przez poszczególnych kandydatów. Każde z pytań zadaj w kilku różniących się sformułowaniem wariantach.

Polecenie 1

Wysłuchaj audiobooka, odnosząc go do pytania zastosowanego w Badaniu 1.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PwTmkGTMJ>

Respondenci muszą chcieć odpowiadać

Niepoprawnie skonstruowane pytania mogą poważnie zafałszować wyniki otrzymanych badań. Nawet nieznaczna zmiana sformułowania może skłonić respondenta do wyboru odpowiedzi „tak” zamiast „nie”. Kwestia ta pozostaje tak samo ważna na etapie planowania badania, jak i jego realizacji, na przykład w terenie, gdy ankieter osobiście prowadzi wywiad, zadając respondentom przygotowane przez autora kwestionariusza pytania. Powinien to robić bardzo uważnie oraz zadbać o to, by respondenci rozumieli i interpretowali pytania zgodnie z intencją ich autorów.

Ten etap realizacji badań obarczony jest również innym ryzykiem błędu. Earl Babbie, w podręczniku *Badania społeczne w praktyce*, zwraca uwagę na fakt, że często ktoś deklaruje swoje niezdecydowanie w wyborze odpowiedzi, podczas gdy w istocie woli skrywać swoją opinię, sądząc, że jest w mniejszości. W raporcie CBOS z roku 2014 pod tytułem *Sondażowe kłamstwa, czyli o czym nie wypada mówić ankieterowi* czytamy:

„Istnieją tematy, których wolimy unikać. Nasze poglądy, wybory, to, jak żyjemy, łatwo poddaje się ocenie otoczenia. W naturze każdego człowieka leży potrzeba afiliacji i zrozumienia. Dzieląc się swoimi doświadczeniami i przekonaniami, często kierujemy się więc zasadą aprobaty – staramy się ujawniać tylko te informacje, które nie narażą nas na negatywną ocenę. Wolimy być akceptowani niż potępiani. Niekiedy też, po prostu, nie lubimy się tłumaczyć”.

Pogląd ten potwierdzają przeprowadzone badania: Polacy wstydzą się ujawniać preferencje partyjne i poglądy polityczne w ogóle. Ale jeszcze gorzej reagują na bardziej drażliwe kwestie. Aż 76% badanych zadeklarowało, że nigdy nie przyznałoby się ankieterowi do wręczania łapówki, a 62% – do pracy na czarno. 64% badanych uważa, że ankietowani nie byłoby szczerzy w sondażu na temat życia seksualnego. „W dużej mierze spodziewają się oni również nieszczerych odpowiedzi odnośnie wyrzucania

śmieci byle gdzie (76% wskazań) oraz używania siły wobec kogoś z najbliższej rodziny (79% wskazań)”.

Za to szczerze odpowiadaliby zapytani o to, czy wywieszają flagę w dniach świąt narodowych, czy biorą udział w wyborach prezydenckich lub kiedy przeczytali ostatnią książkę.

Należy pamiętać, że ludzie poproszeni o informację odpowiadają „(...) poprzez filtr tego, co pozwoli im dobrze wypaść. Szczególnie odnosi się to do wywiadów bezpośrednich. Przykładowo więc, jakiś konkretny mężczyzna może uważać, że byłoby dużo lepiej, gdyby kobiety trzymane w kuchni, nie dopuszczano do głosowania, zmuszano do milczenia w miejscach publicznych i tak dalej. Jednak pytany o to, czy popiera równe prawa dla kobiet, chciałby być może uniknąć etykiety męskiego szowinisty. Zdając sobie sprawę, że jego poglądy nie dotrzymują kroku współczesnemu myśleniu, wybrałby być może odpowiedź »tak«”.

Earl Babbie zaleca początkującym badaczom, by spróbowali sobie wyobrazić, jak oni sami czuliby się, udzielając odpowiedzi na przygotowane przez siebie pytania.

„Jeśli czułbyś się zakłopotany, nienormalny, nieludzki, głupi, nieodpowiedzialny lub napiętnowany społecznie w inny sposób z powodu którejś odpowiedzi, zastanów się poważnie, czy inni będą skłonni udzielić takich odpowiedzi”.

Źródło cytatów: Earl Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2004, s. 271–276; CBOS, *Sondażowe kłamstwa, czyli o czym nie wypada mówić ankieterowi*, Komunikat z badań nr 111/2014, Warszawa 2014, s. 1.
Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Sondaż różni się tylko tym od wywiadu dziennikarskiego, że nie jest przeprowadzany z jedną osobą, ale z wieloma.	☐	☐
Pytania otwarte nigdy nie są stosowane w badaniach sondażowych.	☐	☐
Podawanie odpowiedzi w procentach stosuje się tylko w publicystycznych omówieniach wyników badań sondażowych.	☐	☐
Poczucie zagrożenia, w jakie pytanie sondażu wprawia respondentów, może zafałszować jego wyniki.	☐	☐
W badaniu sondażowym lepiej zadawać pytania krótkie niż wielokrotnie złożone.	☐	☐
Pytanie sprawdzające, jakie zadaje nauczyciel uczniowi, nie ma charakteru pytania sondażowego, nawet jeśli jest to pytanie testowe zawierające zestaw możliwych odpowiedzi.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z pytaniem sondażowym i wykonaj ćwiczenie.

((Pytanie: Czy nie uważa Pan (Pani), że zachowanie, postawa, którą Pan (Pani) przyjmuje zarówno w wymiarze behawioralnym, jak i mentalnym jest nie do przyjęcia przez szerokie rzesze naszego społeczeństwa determinowane koniecznością formułowania moralnych ocen w stosunku do uczestników życia społecznego, co ma podstawy w procesach socjalizacji?

1. Tak, uważam, że nie.
2. Nie, uważam, że nie.
3. Nie, nie uważam.
4. Tak, uważam.

Źródło: oprac. własne.

Oceń pytanie sondażowe i odpowiedzi do niego pod względem poprawności. Ocenę uzasadnij.

Słownik

algorytm

sposób postępowania składający się zazwyczaj ze zbioru ściśle określonych kroków o ustalonych zależnościach, który prowadzi do rozwiązania problemu

opinia publiczna

reakcja zbiorowości na zdarzenia, zjawiska wywołane działaniem władz, instytucji wchodzących w skład szeroko rozumianej sfery publicznej; najogólniej oznacza aprobatę lub dezaprobatę dla widocznych w przestrzeni publicznej stanowisk, zachowań artykułowaną przez jakąś część społeczeństwa, zbiorowości

punkt procentowy (p.p.)

jednostka różnicy między dwiema wartościami wyrażanymi w procentach; wykorzystywana w porównaniach, np. jeśli udział wyborców partii X w styczniu wyniósł 20%, a w lutym – 35%, to ten udział wzrósł o 15 punktów procentowych (a nie o 15%)

respondent

podmiot (najczęściej osoba, ale także podmiot prawny), który przekazuje dane do celów statystycznych; w badaniu sondażowym osoba wylosowana z populacji, która odpowiada na pytania wywiadu zadawane przez ankietera lub pytania ankiety (przez samodzielne wypisywanie odpowiedzi w formularzu)

różnica procentowa

różnica między dwiema wielkościami wyrażonymi w procentach, podawana w jednostkach punkty procentowe (p.p.)

społeczeństwo

w socjologii społeczeństwem najczęściej nazywa się dużą zbiorowość społeczną, w skład której wchodzi wielostopniowe struktury i która zamieszkuje pewne terytorium, posiada własną kulturę, tożsamość oraz sieć stosunków społecznych

Badanie 2

Weź pod uwagę dotychczasowe rozważania z Badania 1, wykonanych ćwiczeń oraz przedstawionych materiałów i ponownie odpowiedz na pytanie, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi. Wariant „trudno powiedzieć” wybierz tylko wtedy, gdy rzeczywiście nie potrafisz się zdecydować na inną odpowiedź.

Ćwiczenie 1

Jak często palisz papierosy?

- ☐ Niemal codziennie
- ☐ Nie codziennie, ale dosyć często
- ☐ Bardzo rzadko
- ☐ W ogóle nie palę
- ☐ Trudno powiedzieć

Porównanie sondaży i wyników badań

Ćwiczenie 2

Przeanalizuj różnice w procentowych rozkładach odpowiedzi na pytanie sondażowe.

W pierwszym kroku porównaj odpowiedzi z obu sondaży zrealizowanych w klasie. Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych (jeśli uznasz je za istotne). Które z tych różnic wynikają twoim zdaniem ze sposobu sformułowania odpowiedzi, a które ze sposobu przeprowadzenia samego badania?

W drugim kroku zastanów się nad takim sformułowaniem pytania i towarzyszącym mu odpowiedzi oraz sposobem przeprowadzenia sondażu, który uczestnikom badania stwarza odpowiednie warunki i pozwoli ci się zorientować, jak rzeczywiście wygląda w twojej klasie problem palenia papierosów?

Dla nauczyciela

Autorka: Paulina Wierzbińska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Sondaż: między pytaniem a odpowiedzią

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna.

Uczeń:

10) przygotowuje i przeprowadza w najbliższym otoczeniu minisondaż opinii publicznej na temat dotyczący polityki i interpretuje jego wyniki.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje podstawowe zasady, jakich należy przestrzegać przy konstruowaniu pytań sondażowych;
- identyfikuje błędy konstrukcyjne w pytaniach sondażowych;
- konstruuje prosty kwestionariusz do badania sondażowego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Sondaż: między pytaniem a odpowiedzią”. Prosi uczestników zajęć o odpowiedź na pytanie sondażowe z sekcji „Badanie 1”, przy czym uczniowie, oprócz wyboru odpowiedzi w ćwiczeniu 1, muszą też ujawnić ją na forum klasy.
2. Dyskusja na temat tego, jak uczniowie się czuli, kiedy musieli upublicznić swój wybór.
3. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Podział klasy na grupy. Każdy zespół rozważa problemy przedstawione w ćwiczeniu 2 w sekcji „Badanie 1”. Następnie reprezentanci grup przedstawiają efekty pracy, które są wspólnie dyskutowane przez uczniów.
2. Uczniowie zapoznają się z medium w sekcji „Animacja RSA”. Tworzą notatkę w formie mapy pojęć. Następnie wykonują polecenia i ćwiczenia dołączone do materiału – tworzą pytania sondażowe, które „testują” na reszcie klasy. Wspólnie omawiane są popełnione błędy.
3. Uczniowie słuchają audiobooka, zapisują problemy i pytania z nim związane. Następnie prowadzą dyskusję, która pozwala lepiej zrozumieć poruszaną tematykę. Na końcu przystępują do rozwiązywania zadań w sposób indywidualny.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie ponownie odpowiadają na pytanie sondażowe postawione na wcześniejszym etapie zajęć, jednak zestaw odpowiedzi jest zmieniony – skonstruowany poprawnie (ćw. 1 w sekcji Badanie 2). Wyniki są wyświetlone na tablicy interaktywnej.

2. Podział na grupy. Każda z nich wykonuje ćwiczenie 2 w sekcji Badanie 2. Uczniowie porównują wyniki sondaży przeprowadzonych w klasie. Przedstawiciele zespołów prezentują odpowiedzi, które są wspólnie omawiane i porównywane.
3. Dyskusja dotycząca nie tylko właściwego przygotowania pytań do kwestionariuszy, ale także stwarzania bezpiecznej atmosfery dla respondentów.

Praca domowa:

- Przygotuj kwestionariusz, który pozwoli ci zbadać wybraną dziedzinę życia szkolnego. Zastosuj różne formy pytań.

Materiały pomocnicze:

- Earl Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2004.
- CBOS, *Sondażowe kłamstwa, czyli o czym nie wypada mówić ankieterowi*, Komunikat z badań nr 111/2014, Warszawa 2014.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Animacja RSA” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.